

Ryssä on aina ryssä – vai onko?

■ OLLI KLEEMOLA

Vihavainen, Timo: *Ryssäviha – Venäjän-pelon historia*. Minerva 2013.

Ryssäviha on ilmiö, josta suomalaisessa mediassa keskustellaan aika ajoin, useimmiten erilaisten Venäjään liittyvien ulkopoliittisten konfliktien yhteydessä. Mutta mitä ”ryssäviha” oikeastaan on, mistä se juontaa juurensa ja onko sitä aina ollut? Näihin kysymyksiin etsitään vastausta Timo Vihavaisen uusimmassa teoksessa.

Suomalaisessa akateemisessa tutkimuksessa on tähän asti keskitytty tarkastelemaan Venäjä- tai Neuvostoliitto-pelon historiaa ainoastaan tiettyjen aikakausien puitteissa tai tiettyjen, tarkasti rajattujen medioiden kautta. Pääpaino on ollut itsenäistymisen jälkeisessä murroskaudessa, jota käsittelevät sekä Outi Karesmaa että Kari Immonen, ja viime sotien ajassa, jota tarkastelevat niin Sinikka Wunsch kuin Heikki Luostarinenkin tutkimuksissaan. Poikkeuksen tässä aikakausispesifisten tutkimusten joukossa muodostaa ainoastaan Matti Klingen tutkimus *Vihan veljistä valtiososialismiin*.

Venäjän tutkimuksen professorin Timo Vihavaisen uudessa teoksessa ryssävihaa tarkastellaan historiallisen jatkumon osana aina 1600-luvulta nykypäivään. Sen tarkastelunäkökulmakaan ei rajoitu ainoastaan Suomeen vaan ilmiön syntyä tarkastellaan yhtäältä yleiseurooppalaisena kehityksenä ja toisaalta – yllättävästi – Venäjän sisältä nousseena ilmiönä. Monis-

ta näkökulmista huolimatta esitystapa on miellyttävän napakka, koska teos on selkeästi jaoteltu ja Vihavaisen teksti kuljettaa lukijaa luontevasti aiheesta toiseen.

Vaikka Vihavaisen näkökulma ei ole puhtaan kansallinen, Suomen tilanteen tarkastelu toimii kuitenkin teoksen punaisena lankana. Teosta voisi tarkastella synteesisnä tähänastisesta tutkimuksesta. Vihavainen käsittelee erityisesti itsenäistymisen jälkeiset vuodet ja toisen maailmansodan ajan aikaisemman tutkimuksen valossa.

Olisi kuitenkin vähättelyä väittää teosta pelkästään synteesisiksi, siksi paljon ansioita sillä itselläänkin on. Merkittävämpänä niistä pidän Vihavaisen punnittua, hyvin jäseneltyä esitystapaa ja teoksen nykyaikaan asti ulottuvaa näkökulmaa. Hän kirjoittaa hankalasta, poliittisesti tulenarasta aiheesta kiihottomasti, sen paremmin Suomea kuin Venäjääkään yksisilmäisesti tuomitsematta. Tuomalla esille myös Venäjän sisällä käytyjä keskusteluja – asia joka on mahdollista vain taitavalle venäjän osaajalle, jollainen Vihavainen epäilemättä on – tekijä antaa lukijalle mahdollisuuden ymmärtää paremmin tapahtumia, jotka puhtaasti suomalaisen median esittämänä monesti näyttäytyvät kafkamaisen surrealistisina ja järjettöminä. Vaikka Vihavaisen teos keskittyykin lähinnä vastaamaan alussa esitettyihin kysymyksiin – ja onnistuu siinä hyvin – olisi kirjan alaotsikkona voinut olla myös ”Opas Venäjän ymmärtämiseen”, sillä juuri siitä kirjassa lopulta on kysymys. Teos nimittäin auttaa lukijaa ymmärtämään venäläistä ajatusmaailmaa ja sitä, miksi me ajattelemme Venäjästä niin kuin ajattelemme.

Vihavainen päättää kirjan-
sa napakkaan yhteenvedon, jon-
ka nimenä on osuvasti ”Opettaa-
ko historia jotakin?”. Kirjoittaja to-
teaa, että niin Suomi kuin Venäjä-
kin ovat aikojen saatossa tehneet
virheitä suhtautumisessa toisiinsa,
mutta hyvät, molempia maita
hyödyttävät ja molemminpuoliseen
ymmärrykseen perustuvat suhteet
ovat periaatteessa täysin mahdolliset.

Varsinkin keltaisessa lehdistösä
tuodaan herkästi esiin jokainen
selkkaus Venäjän kanssa, ja monesti
kirjoitusten sävy on varsin mustavalkoinen.
Viime vuosilta tällaisia tapauksia on
ainakin Antonpojan lapsikaappaus sekä
isoäitien käännyttämistapaus. Aivan
viime aikoina kohua herättivät myös
hyvinkääläisen Jyri Snällin asevel-
lisuudesta aiheutunut diplomaattinen
pattitilanne sekä Greenpeacen jäsen-
ten merirosvoussyyte. Onkin lohduttavaa
lukea Vihavaisen tutkimuksesta, ettei
suomalaisten enemmistö kohuista
huolimatta vihaa venäläisiä – maan
pseudodemokraattisesta järjestelmästä
ja Venäjällä toimivista ”kohudose-
nteista” ei ainakaan Suomessa asuvia
venäläisiä voitane syyttää. Soisinkin
Vihavaisen teoksen leviävän mahdollisimman
laajalle lukijakunnalle. Tarjolla on
ajantasaista tietoa siitä, miten Venäjä
toimii ja miten sen kanssa tulee toimia.

**Kirjoittaja on valtiotieteiden maisteri,
joka valmistelee sotavalokuvien välit-
tämään viholliskuvaan liittyvää väitös-
kirjaansa Turun yliopiston poliittisen
historian laitoksella.**